

Отже, можна зробити такі висновки, щодо допиту підозрюваного в Європейських країнах. Європа є противником насильницького методу допиту, тому майже у всіх країнах правоохоронні органи дотримуються саме «процесуального інтерв'ю». Так, як така модель допиту спрямовує на систематичне та всебічне розслідування обставин кримінального правопорушення, а також запобігає встановленню передчасних висновків по справі.

Список використаних джерел

1. URL: https://www.irf.ua/wp-content/uploads/2020/07/investigationresearch_web.pdf.
2. 28th General Report of the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment / CPT/Inf (2019)9. Paragraphs 73–81.
3. Costanzo, M. & Redlich, A. (2010). Use of physical and psychological force in criminal and military interrogations. In J. Knutsson, & J. Kuhns (Eds.), Policing around the world: Police use of force. Santa Barbara: Praeger Security International; Leo, R. A. (2008). Police interrogation and American justice. Cambridge: Harvard University Press.
4. Bull, R., & Soukara, S. (2010). What really happens in police interviews. In G.D. Lassiter & C.A. Meissner (Eds.), Police interrogations and false confessions: Current research, practice, and policy recommendations. Washington, DC: American Psychological Association.

Мартинюк Ірина Миколаївна,
головний судовий експерт відділу
мистецтвознавчих, психологічних
досліджень та досліджень об'єктів
інтелектуальної власності ДНДЕКЦ
МВС м. Київ

ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАТЬ У ПРОЦЕСІ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ У РАЗІ ПОРУШЕННЯ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У ФАРМАЦЕВТИЧНІЙ ГАЛУЗІ

Необхідність застосування у кримінальному процесі наукових, технічних та інших знань пов'язана з тим, що розслідування злочину є складним процесом пізнання об'єктивної дійсності. Яким би ерудованим та добре підготовленим не був слідчий, він завжди залишиться спеціалістом у вузькій галузі. За межами його професійних знань та навичок знаходиться багатий потенціал науки, техніки, мистецтва, чим він належним чином не володіє [1]. Тому пізнання події злочину та особи, яка його вчинила, вимагає від слідчого та інших учасників кримінального процесу застосування різних спеціальних знань та навичок у певних видах діяльності.

Російський судовий і громадський діяч, правознавець і літератор, доктор кримінального права А. Ф. Коні у своїх працях «Суд – наука – мистецтво» міркував про поняття та широкого застосування спеціальних

знань у судовій діяльності того часу. Він зазначив, що «судова практика дуже часто примушує звертатися до спеціальних досліджень, зосереджуючи у них центр ваги провадження, або звертатися за допомогою до обізнаних людей, тобто експертів, у різних спеціальних галузях знань, мистецтв і ремесел» [2]. Схожа картина застосування спеціальних знань збереглася і до сьогодні.

Історія становлення та застосування спеціальних знань тісно пов'язана з розвитком загальнотеоретичних знань, виникненням та розвитком на базі загальнотеоретичних знань криміналістичних, судово-медичних та інших прикладних (спеціальних) знань; залучення спеціалістів у процес розслідування кримінальних проваджень; використанням наукових знань при проведенні експертних досліджень, які є доказами у кримінальному провадженні.

Проведений аналіз наукових досліджень поняття «спеціальні знання» показує, що вчені по-різному підходять до його визначення. Не дивлячись на відносно довгий термін використання поняття «спеціальні знання», серед вчених немає єдиного чіткого погляду на його визначення. В. Г. Гончаренко та інші вчені розглядають спеціальні знання як такі, що відповідають вимогам сучасного розвитку науки і можуть використовуватись у сфері процесуальної діяльності з метою доказування окремих обставин розслідуваного кримінального правопорушення, збору та закріплення доказів тощо [3].

Необхідність використання спеціальних знань під час розслідування правопорушень у сфері інтелектуальної власності, а саме, у фармацевтичній галузі обумовлена, перш за все, специфікою предмета злочинного посягання і способом скоєння вказаних злочинів.

Необхідно розглянути форми використання спеціальних знань при розслідуванні правопорушень у сфері інтелектуальної власності.

1. Безпосереднє використання спеціальних знань слідчим. Безпосереднє застосування слідчим при виконанні ним своїх процесуальних функцій спеціальних знань у галузі правових та інших наук, якщо останніми він також володіє. Отже, слідчий може самостійно застосовувати у своїй діяльності будь-які спеціальні знання та науково-технічні засоби, якщо він вважає, що достатньо ними володіє для вирішення конкретних питань. У інших випадках він повинен залучати спеціаліста та експерта або коли їх участь на досудовому слідстві є обов'язковою за законом. Саме таким шляхом йде практика застосування слідчими спеціальних знань, що повністю відповідає процесуальному становищу слідчого та виправдано з точки зору його відповідальності за кінцеві результати досудового слідства.

2. Участь спеціалістів під час проведення слідчих (розшукових) дій. Велику групу процесуальних суб'єктів застосування спеціальних знань складають спеціалісти. Участь спеціаліста при проведенні слідчих (розшукових) дій передбачена ст. 71 КПК України.

Більшість науковців, серед них В. Г. Гончаренко, А. В. Дулов, Є. І. Зуєв, П. П. Іщенко, М. В. Костицький, В. К. Лисиченко, В. В. Циркаль, розглядають спеціаліста як спеціального помічника, що

надає консультації під час досудового розслідування та судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок.

У галузі фармацевтики постійно розробляють та створюють нові лікарські засоби з новими назвами. Факт подібності назв лікарських засобів не потребує для споживача жодних доказів. Під час збору та аналізу інформації в період розслідування злочинів щодо встановлення незаконного використання торговельної марки одним з етапів є порівняння зображення торговельної марки, якій надано правову охорону в Україні, а також за міжнародною реєстрацією, з виявленим позначенням на ймовірно контрафактному товарі. Проблема контрафактних лікарських засобів, дійсно, властива практично всім країнам, Україна не виняток. Досить часто трапляються підроблені лікарські засоби як іноземного так і вітчизняного виробництва. Найчастіше це найживаніші та найпопулярніші ліки, тобто ті, на які є попит у різних верств населення. У зв'язку з цим слідчий об'єктивно вимушений запрошувати відповідних спеціалістів для надання допомоги під час розслідування такого роду злочинів [4]. Така необхідність викликана також тим, що під час розслідування виникає ціла низка спеціальних завдань, у вирішенні яких слідчому здатна надати допомогу лише особа, яка володіє певними знаннями, навичками і досвідом діяльності у галузі фармацевтики, поліграфії (упакування оригінальної продукції може мати певний вигляд, спосіб нанесення зображень, а також містити кінеграми – голографічні зображення у вигляді візерунків або розеток), а також інтелектуальної власності.

3. Призначення і проведення судових експертиз, як одна з процесуальних форм застосування спеціальних знань і технічних засобів. В. В. Семенов у висновках своєї дисертації зазначив, що «...судова експертиза є вищою формою використання спеціальних знань» [6]. Експертом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями, має право відповідно до Закону України «Про судову експертизу» на проведення експертизи і якій доручено провести дослідження об'єктів, явищ і процесів, що містять відомості про обставини вчинення кримінального правопорушення, та дати висновок з питань, які виникають під час кримінального провадження і стосуються сфери її знань [5]. Реалізація спеціальних знань експертом втілюється у провадженні досліджень за постановою слідчого про призначення судової експертизи. Під час розслідування правопорушень у сфері інтелектуальної власності вкрай необхідними є призначення та проведення судових експертиз. Основним запитанням, що зазвичай ставиться на вирішення судової експертизи в таких справах є з'ясування тотожності чи схожості протиставлених торговельних марок та позначень, наявних на контрафактному товарі, настільки, що їх можна спутати. Під час проведення експертизи торговельних марок у фармацевтиці необхідний максимально суворий підхід, адже змішування таких марок і, відповідно, виробів, які маркуються ними, може мати небезпечні наслідки для здоров'я чи життя людини. Також

запитання щодо схожості торговельних марок до ступеня змішування виникає коли позначення, що конкурують, є тотожними або суттєво схожими за власними ознаками (фонетичними, семантичними та графічними) [7], при цьому потрібно зазначити, що схожість позначень може зумовлюватись як збігом суттєвих власних ознак різних видів, так і збігом суттєвих власних ознак одного виду. Під час незаконного використання торговельних марок звичним явищем є незначна видозміна порушником її зображення – його імітація, котра при порівнянні з автентичним знаком (еталоном) не є йому тотожною, наприклад, Хондроксид/Хондроксил», Екзодерил/Екзо-Дерм, Calsura/Calsorin, Albuman/Albunorm, Biocef/Biocert.

Отже, однією з проблем розслідування порушення прав інтелектуальної власності у фармацевтичній галузі є неоднозначність використання спеціальних знань. З'ясовано, що основним видом знань обізнаних осіб, що залучаються під час розслідування незаконного використання торговельних марок у фармацевтичній галузі, є знання у сфері інтелектуальної власності. Це дозволило встановити сучасні уявлення про обсяг, межі та суттєві ознаки спеціальних знань та визначити їх як наукові та/або практичні знання у будь-якій сфері людської життєдіяльності, що є неочевидними для учасника процесу, який їх застосовує, в межах наданих повноважень, для вирішення питань, що виникають під час здійснення правосуддя [8].

Список використаних джерел

1. Образцов В.А. Выявление и изобличение преступника / В.А. Образцов. – М.: Юристь, 1997. – С. 281.
2. Кони А.Ф. Собрание сочинений: В 8 т. / А.Ф. Кони. – М.: Юридическая литература, 1966. – Т. 1. – С. 192–193, 200.
3. Гончаренко В.И. Использование данных естественных и технических наук в уголовном судопроизводстве (Методологические вопросы): Монография / В.И. Гончаренко. – К.: Вища школа, 1980. – С. 11, 112–115; Корухов Ю.Г. Правовые основания применения наудотехнических средств при расследовании преступлений / Ю.Г. Корухов. – М.: ВЮЗИ, 1974. – 30 с.; Постика И.В. Судебно-исследовательская фотография как отрасль специальных криминалистических знаний / И.В. Постика // Криминалистика и судебная экспертиза. – 1969. – №. 6. – С. 207.
4. Галанов В.А. Взаимодействие органов следствия и дознания в процессе расследования уголовно-наказуемых нарушений авторских прав в области распространения контрафактной продукции: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.09 / Владимир Александрович Галанов. – Саратов, 2003. – С. 148; Кузнецова С.П. Возможности использования специальных знаний по делам о нарушении прав интеллектуальной собственности / С.П. Кузнецова // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. Випуск № 3. Збірник науково-практичних матеріалів (до 80річчя заснування Харківського НДІ судових експертиз) / Міністерство юстиції України, Харківський науково-дослідний інститут судових експертиз імені Засл. проф.

М.С. Бокаріуса, Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого; Ред. колегія: А.П. Заєць, М.Л. Цимбал, В.Ю. Шепітько та ін. – Харків: Право, 2003. – С. 570.

5. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 року, № 4651-VI (1993), зі змінами та доповненнями URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

6. Семенов В. В. Спеціальні знання в розслідуванні злочинів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2006. 212 с.

7. Левічева О.Д.: Експертиза об'єктів промислової власності: заявки на знак для товарів та послуг (торгівельну марку) і кваліфікованого зазначення походження товарів та послуг та/або права використання зареєстрованого кваліфікованого зазначення походження товару. Київ: Ін-т інтел. власн. і права, 2006. 128 с.

8. Поліщук І.Ю.: Розслідування незаконного використання торговельних марок: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2019. 309 с.

Мельник Оксана Вікторівна,

доцент кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент;

Камінська Олександра Леонідівна,

ад'юнкт кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ

СУТНІСТЬ ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНЬОГО З ВИКОРИСТАННЯМ МЕТОДИКИ «ЗЕЛЕНА КІМНАТА»

Допит особи є однією з першочергових слідчих дій, від якого залежить перебіг та результат досудового розслідування, адже він включає не тільки процесуальні особливості, а й психологічні. Саме тому необхідно досить серйозно підходити до його проведення, особливо коли допит проводиться за участі неповнолітньої особи. Слідчий, дізнавач, який працює з неповнолітніми, зобов'язаний докладати максимум зусиль для забезпечення прав і свобод останнього під час проведення досудового розслідування.

За загальними правилами, допит проводиться за місцем проведення досудового розслідування або в іншому місці за погодженням із особою, яку мають намір допитати (ст. 224 КПК України). Допит неповнолітньої особи проводиться у присутності законного представника, педагога або психолога, а за необхідності – лікаря та не може продовжуватися без перерви понад одну годину, а загалом – понад дві години на день (ст. 226 КПК України) [2]. Але потрібно враховувати також те, що педагог не завжди володіє достатніми для такої ситуації знаннями, на відміну від психолога. Педагог займається тільки вихованням і навчанням дітей, натомість психолог являється фахівцем у галузі дитячої (підліткової) психології, та може допомогти слідчому, дізнавачу встановити психологічний